

La credença accessible

Dm, 11/06/2019 per Eloi Aran Sala

[Betel. Arquitectura, Art i Religió](#)

D'acord, us podeu preguntar: què és un "credença"? Serveix per "accedir al credo"?... Jo tampoc en sabia res fins que no em vaig posar a reformar esglésies. La credença és un petit moble, a mode de tauleta auxiliar, on es disposen les "espècies" (el pa i el vi) abans de ser consagrats en una eucaristia. Aquest moble sol estar en un dels límits del "presbiteri", el lloc elevat on hi ha l'altar, l'ambó i la cadira del capellà, altrament dita "seu". Presbiteri, en grec, significa "lloc dels ancians" i d'aquí deriva també, per exemple, el mot *priest*, "capellà" en anglès.

Que el presbiteri sigui el lloc dels ancians, en una església envellida com la nostra, no deixa de ser significatiu. Valgui com exemple l'experiència viscuda aquest passat diumenge en una localitat de la Costa Brava. Vaig anar a missa de les 9 del matí i la celebració es feia a la "capella fonda", o "del santíssim", una capella d'estil neoclàssic de dimensions considerables adossada perpendicularment a la bella nau gòtica del temple, com tant sovint ens trobem en les parròquies de poblacions abans nombroses.

En aquest cas, l'eix principal de la capella del santíssim està alineat amb l'accés lateral del temple, que sol ser l'accés més habitual en aquesta població, de manera que, només entrar-hi, un ja veu, il·luminada a l'altra banda de la fosca nau principal, l'altar i el retaule daurat amb la imatge de la Pietat i el Tabernacle. Aquest cop, però, hi havia un "element" estrany: la imatge del mossèn assegut en una cadira de rodes elèctrica, recoberta també pels vestiments litúrgics, esperant a començar la celebració en un primer pla. L'home estava situat davant i al mateix nivell de l'altar, en una plataforma de fusta, amb rampa també de fusta al davant per poder-hi arribar amb la cadira elèctrica. Com que l'altar de pedra està pensat per oficiar-hi dempeus i, per tant, era massa alt, el capellà havia transformat el moble de la credença en un altaret provisional, recobert amb els mantell blanc i ple de tots els estris necessaris per la celebració, i l'havia posat al seu davant. Tot plegat resultava entranyable i curiós.

De l'experiència m'enduc un parell de reflexions. La primera és sobre la idoneïtat del mobiliari litúrgic. Els primers altars, els de les "domus ecclesiae", és a dir, els llocs de reunió dels cristians abans que el cristianisme fos una religió oficial, eren portàtils i de petites dimensions. Molt semblants al que avui entenem com a credença. Primava més la idea de "taula" que la de "ara sacrificial". Per això deien dels primers cristians que eren ateus, perquè no tenien temples ni altars. Amb el pas del temps, l'altar ha esdevingut un "lloc litúrgic" i, més encara, és l'element mobiliari el que determina el caràcter sagrat del lloc. Sense altar visible no hi ha església, si més no així es percep en esglésies dessacralitzades o bé amb usos múltiples no litúrgics que enretiren l'altar. Si la dinàmica d'envelliment dels presbíters segueix com fins ara, poc a poc aniran apareixen altars-monument sense ús i noves "tauletes auxiliars" que acompliran l'ús dels anteriors.

La segona reflexió és sobre la necessitat de fer presbiteris accessibles. Fins ara, la norma diu que l'altar, i també la seu i l'ambó, han de tenir un lloc ample al seu entorn. El que no contempla la norma és que s'hi pugui inserir un circumferència de 1,5m de diàmetre pel gir de cadires de rodes; o que hi hagi rampes amb pendents inferiors al 10%; o baranes, etc. Val a dir que els nostres presbiteris són força inaccessibles, tant per als presidents de les celebracions litúrgiques com per als fidels que hi participen, que també tenen una edat. Sembla que el leitmotiv de la "actuosa participatio" del Concili Vaticà II ha portat a construir presbiteris més baixos i més propers a la feligresia però, també, a evitar el frontal d'escalinates i mirar d'incorporar-hi rampes; com és el cas de les recents esglésies Saint-Jacques de la Lande i del Iesu; dels arquitectes Álvaro Siza i Rafael Moneo respectivament. (imatge a sota)

Fer un temple accessible és, en definitiva, fer un lloc atent a aquells que el Papa Francesc anomena els "descartats" en un espai presidit, precisament, per "la pedra que van rebutjar els constructors i ara corona l'edifici" (1Pe 2,8)

